

ФОРМУВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ В МАГІСТРАТУРІ

В останні десятиліття етнічна толерантність і її складові стали предметом широкого кола наукових досліджень і набувають міждисциплінарного і міжкультурного характеру. Для полікультурного українського соціуму актуальна взаємна етнічна толерантність між представниками усіх національностей.

Будучи значущим інститутом соціалізації, вищий навчальний заклад покликаний не тільки розвивати систему знань про професійні навички, загальнокультурні та загальнопрофесійні компетенції, але і здійснювати безпосередній вплив на особистість студентів, підвищуючи рівень їх соціально-психологічної компетентності, тому розвиток толерантності повинен знаходитися тут на одній із пріоритетних позицій. У зв'язку з цим ми вважаємо, що навчання студентів магістеріуму має бути орієнтоване на розвиток їх етнопсихологічної компетентності, ціннісного ставлення до міжкультурної взаємодії, заснованого на принципах толерантності.

Означену проблему в Україні досліджують В.М. Гриньова, В.Г. Кремень, В.В. Олійник. Процеси та умови формування міжетнічної толерантності у студентів ВНЗ досліджувала Є.В. Рибак. Наукові положення, які торкалися проблеми виховання міжетнічної толерантності розроблені такими російськими вченими як Н.М. Лебедева, О.В. Луньова, Т.Г. Стефаненко, Г.У. Солдатова.

Український дослідник М.Б. Євтух дає таке визначення міжетнічної толерантності: „Міжетнічна толерантність – терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, до відмінних культурних традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей” [3, с.10].

У психологічній літературі розглядається безліч факторів, що впливають на розвиток міжетнічної толерантності особистості, їх складовими є: виховання, навчання, культурні, соціальні, ментальні особливості регіону та етносу, в якому живе і розвивається людина, сформовані стереотипи та релігія [4]. На наш погляд, найбільш важливим аспектом етнічної толерантності є стереотипи, установки і упередження, толерантність і інтолерантність, культура, традиції та релігія.

Стереотипи зазвичай некритично засвоюються людиною під впливом його соціального оточення. Формування їх здійснюється в процесі безпосередньої взаємодії особистості із соціальним середовищем або при комунікаційному впливі, тобто через пропаганду, навчання і виховання особистості. Помилкові, негативні стереотипи провокують конфлікти і нерозуміння в міжособистісному спілкуванні, в тому числі і між представниками різних національностей. Людина з позитивними етнічними стереотипами або вже є толерантною, або легко може нею стати. Важливим

аспектом етнічної толерантності, на наш погляд є культура, традиції, звичаї, релігія, які також значно впливають на формування менталітету, цінностей і поведінку людини. У повсякденному житті поняття «культура» має безліч значень. Воно може означати національність або етнічність, музику чи образотворче мистецтво, їжу, одяг, традиції, ритуали і т.д. На даний момент вчені нараховують більше 500 інтерпретацій цього поняття. Самим універсальним і широким визначенням можна вважати наступне достатньо лаконічне: культура - це „все те, що створено в результаті людської діяльності” [5, с 471].

Етнічна толерантність майбутнього викладача проявляється у здатності не переносити недоліки і негативні дії деяких представників національності на конкретних людей. Формуванню даної якості необхідно приділити особливу увагу в процесі професійної підготовки в магістратурі, в результаті якої повинно сформуватися уявлення про толерантність в цілому та про етнічну толерантність як одну з її складових, при цьому в основі знань повинна знаходитися ідея рівності культур і релігій, традицій і звичаїв різних етнічних груп.

Структура міжетнічної толерантності представлена наступними компонентами:

1.Когнітивний (уявлення про інші етнічних групи, їх культурі, міжетнічних відносинах; знання про феномен толерантності, права людей незалежно від етнічної приналежності).

2.Емоційний (відношення до інших етнічних груп).

3.Поведінковий (конкретні акти толерантного / інтолерантного реагування, що проявляється у прагненні спілкуватися / дистанціюватися / демонструвати агресію щодо представників інших етнічних груп).

Фундаментальним компонентом для формування міжетнічної толерантності є когнітивний компонент, який формується передусім завдяки змісту навчальних дисциплін. Аналіз існуючих навчальних планів підготовки магістрів за спеціальністю „Педагогіка і методика викладання. Історія.” дає підстави стверджувати, що у сучасних педагогічних вишах нашої держави цілеспрямованого формування міжетнічної толерантності на жаль не ведеться. Хоча фахова компетентність викладача історії передбачає оцінку подій та діяльності людей в історичному процесі з позицій загальнолюдських цінностей, а відтак і з позицій міжетнічної толерантності. Однак, на сьогодні ознайомлення студентів з принципами міжетнічної толерантності частково можливе під час вивчення лише двох дисциплін: вища освіта і болонський процес та інтеграційні процеси в сучасному світі. Тож на нашу думку навчальні плани магістратури з зазначеної спеціальності потребують модернізації, що включала б в першу чергу розширення спектру дисциплін, в ході вивчення яких студенти могли б отримати інформацію про представників інших етносів. З метою глибшого ознайомлення студентів з етноконфесійними і мовними особливостями, традиційною культурою і етнічною історією народів, що проживають на території України, набуття навичок розпізнавання, попередження або вирішення конфліктних ситуацій доцільним на нашу думку є введення таких спецкурсів як „ Міжетнічні конфлікти та шляхи їх подолання”, та „ Міжетнічна толерантність в різні історичні епохи”. Навчальний матеріал зазначених курсів повинен викладатися з позицій єдності культур у різноманітті, тобто завданням викладача є не лише розкрити

фактологічний матеріал, але й сформувати у магістрантів шанобливе ставлення до представників інших етносів не втрачаючи при цьому національної самоідентичності.

Для формування поведінкового компоненту на нашу думку доцільно було б залучати профільні громадські організації до участі у проведенні семінарів та семінарів-тренінгів по формуванню культури Миру і толерантності. Проводити „круглі столи” з залученням представників різних етносів проживаючих на території держави.

Отже, формування міжетнічної толерантності є нагальною потребою українського поліетнічного соціуму. Але наразі навчальні плани підготовки майбутніх викладачів історії майже не містять дисциплін для формування когнітивного компоненту зазначеного соціального феномену міжетнічної толерантності, а відтак потребують ґрунтовного перегляду. Одним із шляхів удосконалення формування міжетнічної толерантності також є запозичення зарубіжного педагогічного досвіду стосовно вищезазначеного питання.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» / Електронний режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
2. Довідник міжетнічної толерантності /упоряд. Н.Ю.Ротар; за ред.. А.М. Круглашова. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2011. – 232 с.
3. Міжетнічна інтеграція: постановка проблеми в українському контексті [Текст] : навч. посіб. / В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, Л.О. Аза. – К. : ВПЦ "Київ. ун-т", 2003. – 58 с.
4. Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія /Електронний режим доступу http://pidruchniki.ws/16760626/psihologiya/etnopsihologiya_-_savitska_ov
5. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – 2-е видання, випр. і доп. – Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. – 966 с.